

J.V. FOIX

OBRA POÈTICA EN VERS

Edició de Jordi Cornudella

edicions

62

J. V. FOIX

*Obra poètica
en vers*

EDICIÓ DE JORDI CORNUDELLA

Edicions 62

Barcelona

Primera edició: novembre del 2025

© Hereus de J. V. Foix, 1987

© per l'edició, la justificació i les notícies complementàries:
Jordi Cornudella Martorell, 2025

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.
Av. Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Amb la col·laboració del Departament de Cultura
i de la Institució de les Lletres Catalanes

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

**Institució
de les Lletres
Catalanes**

Compost a Moelmo, scp

ISBN: 978-84-297-8208-0
Dipòsit legal: B. 21.675-2025

*La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals
perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa
dels autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos)
si necessiteu fotocopiar, escanejar, distribuir o posar a disposició algun
fragment d'aquesta obra (www.cedro.org; 91 702 19 70 / 93 272 04 45).
Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre
o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar
sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.*

TAULA

Justificació	9
--------------	---

I. OBRA CANÒNICA

Lletra a Clara Sobirós	15
Sol, i de dol	19
Les irrealis omegues	105
On he deixat les claus...	143
Cobles en honor de J. V. Foix – Plant d'En Joseph-Vicenç	189
Onze Nadals i un Cap d'Any	197
Desa aquests llibres al calaix de baix	231
Altres poemes	295

II. OBRA DISPERSA

Poemes esparsos (1951-1973)	329
Versos als nebots (1942-1948)	349
Recordatoris (1942-1963)	357
Aniversaris de Joana Givanel (1950-1976)	367
Cartes a Albert Manent (1955-1964)	387
Correspondència d'estiu (1963-1968)	403
Cròniques (1966-1969)	439

NOTÍCIES COMPLEMENTÀRIES, 489

ÍNDIXS, 523

I

OBRA CANÒNICA

Lletra a Clara Sobirós (1964)

Sol, i de dol (1947)

Les irrealis omegues (1949)

On he deixat les claus... (1953)

Cobles en honor de J. V. Foix (Joan Ferraté)

Plant d'En Joseph-Vicenç (1957)

Onze Nadals i un Cap d'Any (1960)

Desa aquests llibres al calaix de baix (1964)

Altres poemes 1963-1973 (1974)

LLETRA A CLARA SOBIRÓS

Molt amada i de mi cara amiga:

Tu volies que et digués què pensava dels poetes i de la poesia. No gosaves preguntar-me què creia dels meus versos i què n'espero. Tornàvem a Rozesbruck, i enfilàvem la ruta tirada on s'encauen, febrsos, els homes en llurs closques brogidores i on els més insensats s'estimben. Però el cor cremava les primeres cendres i, a ple sol, en un viratge cenyit per fosques arbredes, jo només recordava la nit del teu cos i tants d'estels insòlits que hi neixen i hi moren. Insisties perquè t'aclarís el sentit d'algunes expressions que t'atreien per llur ordenació i el significat d'alguns mots que a tu et suggerien d'altres realitats que no són pas, per a tots, immediates. Jo, gairebé fora de joc en aquells moments, em delectava donant noms nous a les mars clares—o bromoses!—que reflectien els teus ulls, o accelerava, foll, per a perdre'm a la jungla de les formes, de les colors i dels sons, on tu, l'altra, també hi éreu.

¿Què et diré, ara que visc d'evocar la flaire dels fonolls en un crepuscle de focs boscats i camps esmargenats? Voldria respondre't just si encara no em fossis tota present. Em moc enmig d'aparences, i la teva hi senyoreja múltiple. Però potser tu, que ets moltes, m'entendràs aviat si et dic que, als meus anys, m'és difícil de definir el poeta—el món n'és ple, però no escriuen—i d'aclarir-te què és un versificador, també n'hi ha molts, els quals es mouen pels erms tot llegint preceptives escrites no sempre amb prou enginy, o copiant, barroers, allò que han dit, en els segles, els poetes.

Tu, quan llegeixes, vas, de dret, a cercar el sentit del que diuen o tenen la intenció de dir els escriptors. Si em llegeixes

a mi—i temo que t’hi penses com qui vol contravenir el semàfor—recorda sempre que sóc un testimoni del que conto, i que el real, del qual parteixo i del qual visc, amb cremors a les entranyes, com saps, i l’irreal que tu et penses descobrir-hi, són el mateix. Talment com tu ets l’altra, i sou dues—o més!—i tens i et coneixen per un sol nom: Clara.

Escric, si escric, i no em vaga com voldria, més enllà dels preceptes, i sense tenir gens en compte, segons és costum avui i molts joves en moren, com escriuen els tudescs, els ianquis, els gavatxos o els soviètics. El to dels altres i llur criteri retòric no em serveix gairebé mai, per tal com no hi ha, em sembla a mi—t’ho deia quan distreta del que et deia t’allunyaves amb mi cap allà on l’oliver, de nit, llumeja—, cap norma estètica a la qual hagi de subordinar-me, jo que sóc dels qui creuen que cada poeta és ell. Ell tot sol davant el poema que escriu, no pas per a distreure’s o distreure els altres, o salvar-se, sinó per a expressar-se.

El poeta, mag, especulador del mot, pelegrí de l’invisible, insatisfet, aventurer o investigador a la ratlla del son, no espera res per a ell. Ni la redempció. No floraleja, ni concurseja, ni vol accontentar les tietes. Si fos prou coratjós i el cofoi aburgessat de tots estaments amb la seva extrema vanitat no li hagués encomanat certes malures, no signaria les obres. Plantaria, a l’hora d’alba, els poemes, com a pasquins, a les parets, o els llançaria des dels terrats. Manifestaria francament el seu desplaer pels grans, pels satisfets, pels asseguts, pels conformatats i per les vídues castes i resignades. El poeta sap que cada poema és un crit de llibertat.

Ja sé que em faràs adonar, Clara, que en molts dels meus versos hi provo rimes velles i ritmes seculars. Ha estat, i besa’m després de dir-t’ho, servitud envers la llengua i la comunitat. ¿Qui gosa escrostonar murs invisibles en una contrada hostil?

A tu, a qui plau l'inconegut i el nou—malgrat que, de tant en tant, vesteixis i t'enjoiellis amb deixes del bon gust de l'avior—, no et pot desplaure del tot el joc d'imatges ni allò que a d'altres pot semblar misteriós i fins estrany en els meus llibres. Ja sé que amb mi delires quan la selva delira i el flam abranda els ceps; però hi ha molt de sol, ja ho saps; i si no hi parlo de tu i no et canto quan saltes del bot volador i recolzes els esquís a la paret perquè s'eixuguin, i, negra com ets, t'esbulles, expressament, el cabell, et pintes, rius i em somrius tot dient-me el nom—l'altre—, és perquè els poemes solen anar sempre més ençà o més enllà del terra que petjo.

Fa poc que m'escrivies, de Nàpols estant, que jo preferia el viure a l'escriure. Com si te'n queixessis. Però em sembla que no eres prou franca; jo és que et plauria de veure'm amb bata casolana i babutxes com qualsevol escriptor condecorat, i a més a més possible Goncourt?

SOL, I DE DOL

DESCÀRREC

Lent, aquest llibre recull els sonets que l'autor escriví el 1913, el 1916, el 1918-1923 i el 1927. Els més aparentment dissemblants poden ésser contemporanis, els més discrepants —en aparença?— d'altres versos seus són, per ventura, i en el temps, contigus; les locucions més llibresques no són pas sempre les més antigues. Els que tanquen el volum són recents, i hi han estat incorporats en ordenar-lo.

Els sonets aplegats sota els epígrafs «Tant ai mon cor ple de joia» i «M'allegro e canto nella stagion novella», escrits en dies ja colgats, pertanyen a una tria, feta amb pròdiga benevolència pel mateix autor, d'un recull més vast que no pensa publicar. Hi provava d'expressar, incidentalment, en ritmes vells i sons arcaics, les follies vitals i estètiques entenedores només per als qui en foren circumstants. Dubta d'aver-hi reeixit.

Llur publicació quan els escriví hauria semblat, a l'autor, una insolència; ara l'afecta com una maceració.

L'autor no intenta plaure; ni desplaure. Ni complaure's. De què no fa, tampoc, expedient. Però ilustra la seva afecció pel dolç romanç que li assigna una estirp terral i la permanència a la vasta comunitat que acull, en un millenari, els seus, els provençals i els toscans.

Qui collacioni els texts presents amb els d'algunes edicions originals, ultra la regularització del metre i la substitució, rara, d'alguns mots, descobrirà lleugeres modificacions en la grafia. Pròdig d'apòstrofs, l'autor, a causa de l'irresolt problema de les elisions (proves immediates li n'han confirmat la permanència), havia imitat, en certa manera, els antics. Ha

preferit, és clar, d'adaptar-se a les normes recomanades modernament pels més hàbils. Més: no es desesperança; no creu difícil la fixació d'unes normes de lectura adaptades a la pràctica d'aquests.

Octubre 1936

NO·M CLAM D'ALGÚ
QU'EN MON MAL HAJA CULPA

AUSIÀS MARCH

*Totz lo món me par sol un ortz,
E mos chans no m'es mai conortz.*

RAIMBAUT DE VAQUEIRAS

*Me n'ané en un boscatge on estava en plor
Tan fort desconortat, que·l cor m'era en dolor;
Mas per ço car plorava hi sentia dolçor.*

LLULL

*Così nel mio parlar voglio esser aspro
Com'è negli atti questa bella pietra,
Maggior durezza e più natura cruda.*

DANTE

Sol, i de dol, i amb vetusta gonella,
Em veig sovint per fosques solituds,
En prats ignots i munts de llicorella
I gorgs pregons que m'aturen, astuts.

I dic: On só? ¿Per quina terra vella,
—Per quin cel mort—, o pasturatges muts,
Deleges foll? ¿Vers quina meravella
D'astre ignorat m'adreç passos retuts?

Sol, sóc etern. M'és present el paisatge
De fa mil anys, l'estrany no m'és estrany:
Jo m'hi sent nat; i en desert sense estany

O en tuc de neu, jo retrob el paratge
On ja vaguí, i, de Déu, el parany
Per heure'm tot. O del diable engany.

Oh! Si prudent i amb paraula lleugera
Sabés fixar l'imperi de la ment,
I amb hàbils mots, la passió naixent,
Del meu estil pogués fer presonera;

Si, fugitiu de la faisó estrangera,
Arromancés en dura nit, dolent,
L'amor del Tot i del Res, sense esment
Del fosc i el rar, i a l'aspriva manera

Dels qui en vulgar parlaren sobirà,
—Oh Llull! Oh March!—, i amb claredat de signes,
Rústec però, sever, pogués rimar

Pels qui vindran; si, ponderats i dignes,
Els meus dictats guanyessin el demà,
Sense miralls ni atzurs, arpes ni cignes!

Saber narrar en llenguatge vigorós
Deler i desig, i plers, i sense esforç
Rimar bells mots amb el ritme dels cors
Amants o folls; i, gens fantasiós,

—Oh dolç fallir!—, coronar de llurs
Éssers de carn, tot oblidant els morts
I l'ombra llur, reial, i d'un bell tors
Reprendre el tot vital i rigorós.

Saber sofrir sense llanguir, i amar
Sense esperar, i essent, ardit, del segle,
Témer l'enuig i al naufrag dar la mà;

Viure l'instant i obrir els ulls al demà,
Del clar i l'obscur seguir normes i regla
I enmig d'orats i savis, raonar.

Entre negrors veig mil camins oberts
I ulls clucs, de nit, ateny els ports segurs;
Els gels són calds, i res no és confús,
Els cels són blaus i els prats, al lluny, més verds.

Membres lligats, encalç l'indret advers,
I són coixins i flors els rocs més durs;
Sóc a París, i entre ermots, a Lladurs,
Ensems vestit i nu, i en calls incerts.

El real, doncs, què és? Puix que a ple sol
Vaig per canals obscurs; i entre la gent,
En vast desert, perdut. El fadrí mol

Sens gra ni boll, i la passa indolent.
Oberts, els ulls són buits; i on va, què vol,
Ni el cuitós sap. I oposem cor i ment!

Bru i descofat, i descalç, d'aventura,
En dia fosc, per les platges desertes
Errava sol. Imaginava inertes
Formes sense aura i nom, i llur pintura.

I veia, drets davant llur sepultura,
Homes estranys amb les testes obertes,
Un doll de sang en llurs ombres incertes,
I un cel de nit fent dura llur figura.

Entre sospirs, el seny interrogava
Si veia just: ¿Les imatges funestes
Eren en mi o en la natura brava?

I m'ho pregunt encara en mil requestes:
Les ficcions—i jo en visc!—, ¿fan esclava
La ment, o són els seus camins celestes?

No pas irós, ni trist, si dellà el riu,
Entre pollancs, veig els celatges verds
D'un capaltard, i d'uns míser coberts
El fum negrós fa el paisatge soliu,

Pens en qui fuig pels colls, ploraire, i diu
Que res no val, i nega l'univers,
I del compàs i el plom tothora advers,
I del concret, als déus clama si viu.

Puix que un deler m'empeny; i tants d'atzars
Em fan fruir, sense albir, alba i nits,
Els rierols morents en prats florits,

El ras nocturn i el cim desert, i al març,
Els comiats d'amor en rústics bars,
A sol colgant, entre besars humits.